

D A V I D V Á V R A

Jedeme
k moři

DAVID VÁVRA

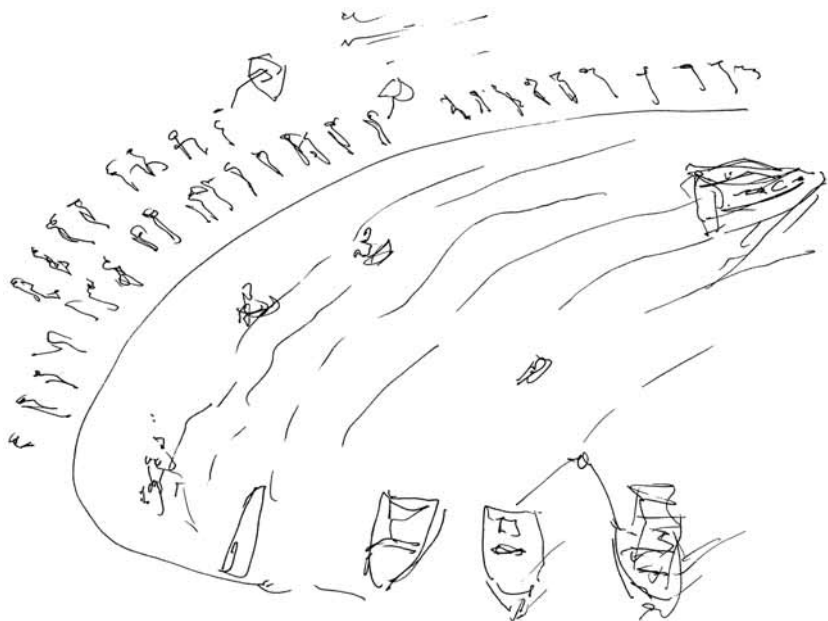

Jedeme k moři

Věnováno všem, kteří jedou k moři, a zvláště těm,
kteří tuto knihu spoluvytvářeli.

POJEDEME K MOŘI

Osedlat ty tvůrčí dálky
rozehrát své imprese
s rozmachem a slanou chutí
každou, co vítr donese.
Všechny ty ostrovy
si vykreslit do krásy
společně pochytat historky
co sehrajou Sklepáci.
Na rozpálených kamenech
se prostě pochybnosti ztrácí
a je třeba počurat
co se samo neuhasí.

Tak pojď si to namalovat
stačí ostrouhat kohinorky
roztočit tu náladu
lodě, stromy, horizonty.

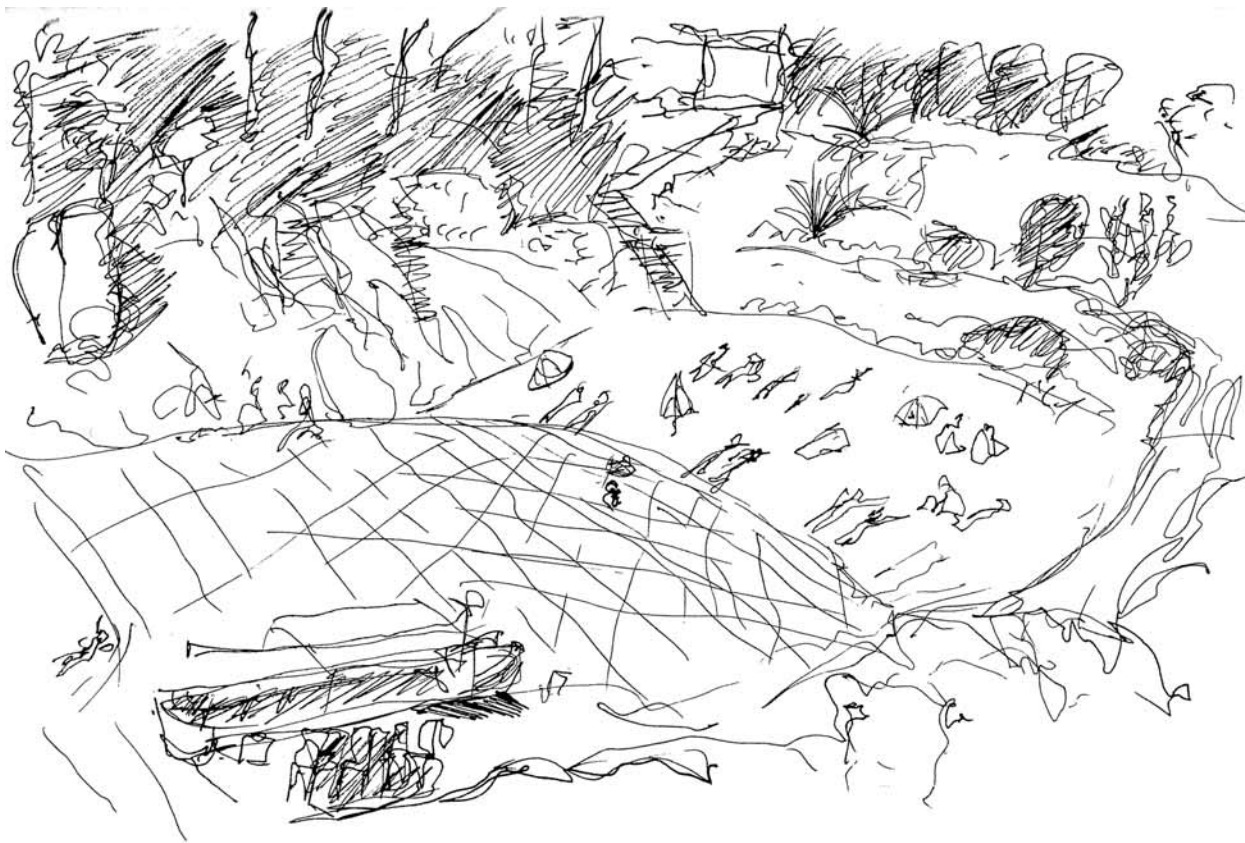
Do obzorů své myšlenky vnořit
a těšit se, že příště
zas pojedem k moři.

Život u moře
ten se nepíše
a když to v barvách vře
tak se maluje
a žije

*Klára Lesse, 24. 8. 2016
ostrov Šolta*

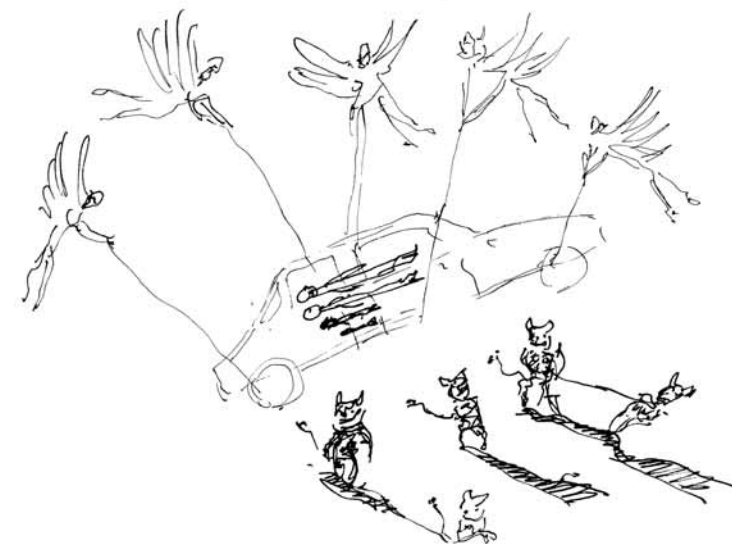
Úvod

Drahý poutníče po papíru, přichází k tobě v pořadí druhá cestovatelská kniha. Svým formátem a důrazem na barevné kresby na černém podkladě je sestrou knihy *Tři cesty za architekturou*, která mapovala putování za základy naší civilizace do Řecka a Izraele a pak evropský vývoz této kultury do Latinské Ameriky. Ač jsou si knihy na první pohled podobné, přece jen jsou rozdílné. Knižka, kterou držíte v rukou, je odpočinkovým výletem, cestou na prázdniny, která ovšem může být i poznáním. Mnoho našich spoluobčanů po tvrdé celoroční práci touží po vysněné spáse nicnedělání u moře. V hysterii odjezdu vždy na něco zapomenou a pak se řítí nocí po dálnici, aby už už

byli u vytouženého cíle. V kolonách, na přeplněných benzinových pumpách se snaží zkrátit přejezdový čas na minimum, ale bez valného úspěchu. K moři dorazí umlácení a tři dny se zotavují z nervového vypětí.

Těsně po nabytí svobody jsem podobně jezdil s rodinou k moři i já. Pak přišel rok 1994, dodělával jsem do pozdních nočních hodin soutěžní projekt, abych stihl termín. (Později jsem zjistil, že jsem předem vybranému vítězi dělal pouze nutné pozadí.) Navíc jsem dostal prášky proti senné rýmě, po kterých se zaručeně neusíná. Tři kilometry před cílem jsem u města Rovinj na Istrii v šest ráno usnul.

Probudil jsem se, když jsme jeli škarpou, strhl jsem volant zpátky na vozovku, následoval smyk, zádí napřed jsme při skřípění brzd traverzovali silnici, odrazili se od obrubníku a zpět k opuštěnému příkopu, vysoký obrubník na druhé straně převrátil auto – tedy plechovou, pěkně těžkou starší Mazdu 626 – na střešku. Auto jelo po střeše po pichlavém křoví jako sáňky, minulo o půl metru kamennou zídku a měkce se zhouplo v malých stromcích. Ve zmatku jsme vylézali okny. Děti brečely a v pudu sebezáchovy jsme se všichni během pár vteřin vysoukali ven. Nikomu se nic nestalo, kromě drápanců od křoví. Motor stále běžel a vytékaly z něj různé tekutiny. Uvnitř auta hrál kazeťák, zrovna zpíval Milan Knížák píseň *Věřím na čerty a na anděly*, která příznačně popisovala danou situaci. Později jsem udělal kresbu, jak čerti převracejí auto a andělé jeho posádku zachraňují na Božích perutích z dramatické situace. Skicu jsem Milanovi Knížákovi věnoval, neboť se stal součástí nepředvídané a nakonec šťastné události. Kolem auta se začali sbíhat ostatní vyděšení řidiči, které jsem předjel, aniž bych do někoho narazil.

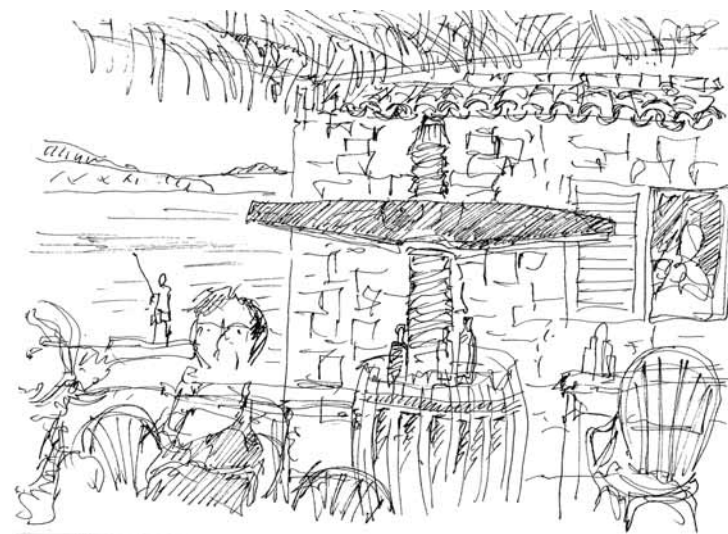

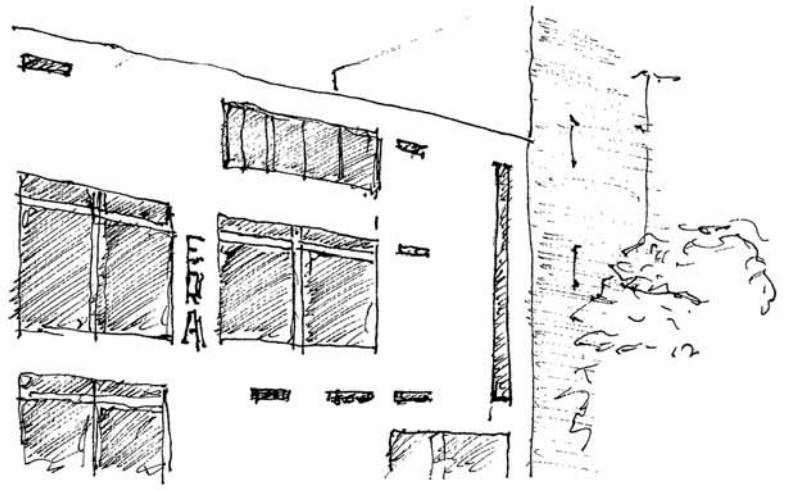
Vrátím se ještě k bláznivě nebezpečné historce s převráceným autem. Nakonec skončila více než happy endem, neboť díky absolutnímu přetočení, alespoň já to tvrdím, manželka otěhotněla a my jsme ke dvěma adoptovaným dětem dostali ještě dvě biologicky vlastní. Tak teď vlastně nevím, zda vám mám zastavení během cesty doporučovat. Bez nich by však kniha zase byla chudá.

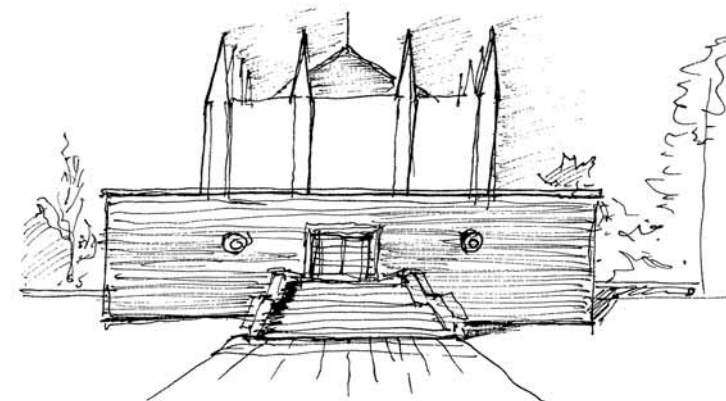
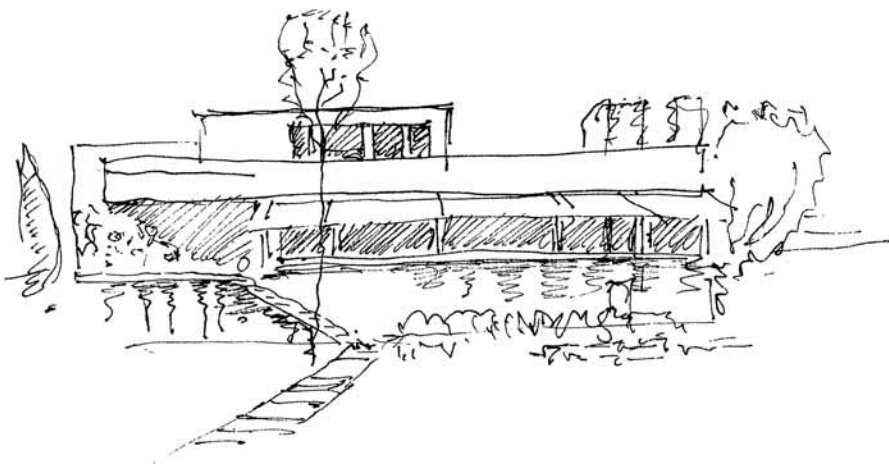
Tedy začneme již v Brně, bude následovat Vídeň, Graz a Budapešť a pak už nás čekají Slovinsko, Slavonie, Bosna a konečně chorvatské pobřeží a ostrovy. Tak tedy: „Jedeme k moři“!

Vtom jsem zaslechl píseň. Chtěl jsem motor i hrající kazetu vypnout. Ostatní řidiči prchali ve strachu před výbuchem. Vlezl jsem dovnitř a ukončil jak zpěv, tak zvuky motoru. Vzal jsem fotoaparát a pomocí samospouště jsme si udělali snímek, později z něj byla novoročenka. To už byla na místě policie, odvezli mě k výslechu, kde jsem z celkového vyčerpání usnul. Po probuzení jsem zaplatil pokutu sto marek, stejné částky jsem pak postupně platil za všechny následné úkony: za odtah auta, za opravu, za novou pneumatiku, za jízdy taxíkem. Tím jsem hned první den vyčerpал všechny rezervní peníze. Organismus zareagoval šílenou střevní smrtí, která trvala tři dny. Čtvrtý den jsem se snažil vše dohnat, potápěl jsem se, plaval a šnorchoval tak mocně, že jsem dostal zánět dutin. Takže jsem příští den opět neplaval. Poslední den jsem si vyzvedl opravené auto a jeli jsme domů. Jistě uznáte, že taková dovolená nemá moc smysl. Od té doby si cestu k moři protahujeme. Zastavujeme na krásných místech, která bychom jinak minuli stotřicetikilometrovou rychlostí.

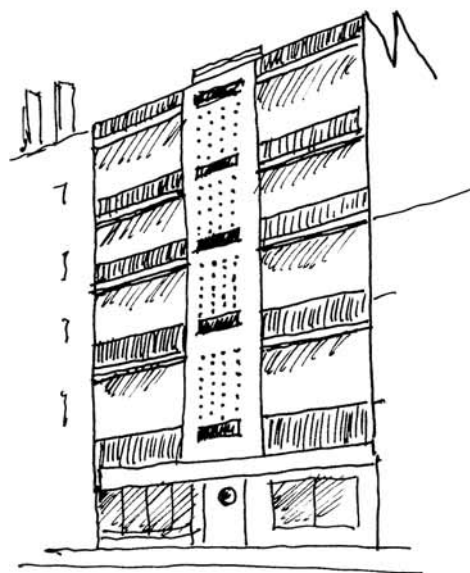

Brno

Pro české rekreanty, kteří nevyjíždějí rovnou z Brna, může být zastávka v moravské metropoli předzvěstí prázdninové velkorysosti. Když si zde dáte jako předkrm vilu Tugendhat, má to svou výhodu: musíte se objednat na určitou hodinu. Pak totiž vyrazíte včas, abyste rezervovaný termín stihli. Nebudete odjezd pořád odkládat a hystericky shánět, co vám ještě chybí na cestu snů. Nevyhnutelné zvolnění na zahradě vily Tugendhat vám naordinuje klid a pojem spěch úplně vypustíte. Ovšem pokud vám to předsudky o trvalém spěchání zakódované ve vaší mysli povolí.

Brno nemá siluetu Hradčan a turisty olizované sochy a kostely, krása města tkví v harmonické, vyrovnané, částečně funkcionalistické zástavbě čtvrtí, které se dotýkají samostatného centra. Bloky pravouhlých obytných domů s vnitřními dvory, v nichž se bydlí asi lépe než v Praze, jsou ožívány přívětivými kavárnami rozestými po všech zákoutích. Málokde se vám stane, že ranní snídani je občerstvena

stádem koz významného brněnského básníka, které se nečekaně vynoří z parku u paty kopce Špilberku. Brno je zkrátka svébytné. Mimo veškeré kategorie obecně zřejmě platí známý výrok, že „divadlo je dobré, špatné a v Brně“.

Vídeň

Vídeň byla kdysi naším hlavním městem, jak psal Bezruč v básni *Ostrava*, kde „při Dunaji strmí paláce z krve mé a mého potu“. České země byly nejrozvinutější v monarchii a Jablonec odváděl na daních stejně jako celá Dalmácie dohromady. Můžeme tedy mít pocit, že jsme tu trochu doma a trochu za naše, tedy za naše našich předků. Do Vídně můžete jet v každé roční době na otočku na nějakou výstavu a k tomu si užít velkoleposti císařského sídla a ušlechtilé kavárny. Rozhodně se nepetejte na vídeňskou kávu, tu vám kromě čínského číšníka naproti české ambasádě nikdo nepřinese. Zato telecí řízek ve velikosti dětských zad, zádíček, který snad do Vídně přivezl z Itálie maršál Josef Václav Radecký z Radče, nebo prý jej tu poprvé připravil jistý italský kuchař, rozhodně dostanete nejen v osvědčené restauraci Figlmüller blízko Svatoštěpánské katedrály. Kávu si ale dejte jinde. Například v nedalekém Café Hawelka. Když ještě žila paní Hawelková, ke kávě vždy připravila žádaný štrúdl. Tuhle dobrou duši kavárny jsem jednou neuměle zachytil při jejím cupitání.

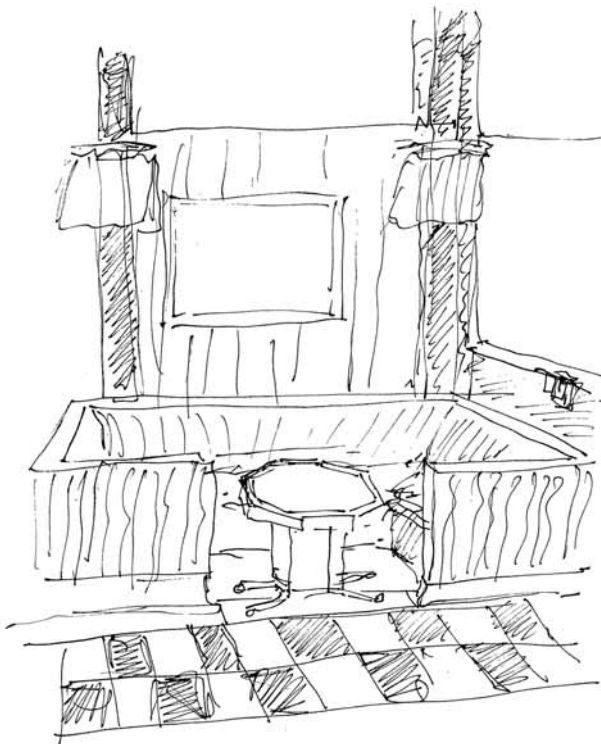

baru na Kärtner Strasse, který nese název American Loos Bar. Lokál působí monumentálně až pateticky. Může za to jednoduchý, ale rafinovaný Loosův trik, rytmické střídání kamenného obkladu stropu a horního pásu stěn, kde je část mezi sloupy vyplněna zrcadlem. To způsobuje nekonečný prostor, jenž je umocněn právě pravidelným architektonickým dělením. Kámen se odráží a pomnožuje ve spoře osvětlené místnosti a my tušíme další světy téměř antických ozvěň. Mezi elegantním obložením dvou komorních boxů je nenápadně padající schodiště dolů k toaletám. Malý prostor pro deset sedících a několik stojících u baru je nenápadnou oázou, kde Loos, stejně jako ve všech svých interiérech, měří na milimetry a centimetry, nikoliv na metry, jako mnozí architekti 20. století.

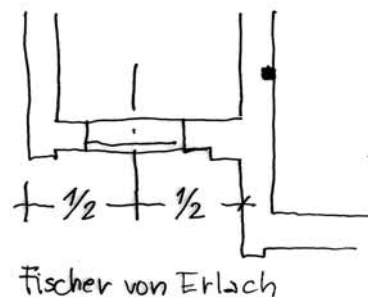
Když se dnes občas dostanu do Vídně, spíše si dávám loosovský dvojboj, tedy nejprve jednu z prvních moderních staveb 20. století, obchodní dům Goldman a Salatsch, který tak rozčílil starého Franze Josefa, že se přestěhoval do jiných částí Hofu, tedy císařského paláce, aby se nemusel na tento „dekl na kanál“ dívat. Skřípal zuby, ale veřejně se neprojevoval, možná si i trochu uvědomoval, že mocnář nemusí pokaždé rozumět architektuře. Vždy si zajdu na štopičku nějakého rakouského likéru, třeba z malin nebo ostružin, a to rovnou do nedalekého

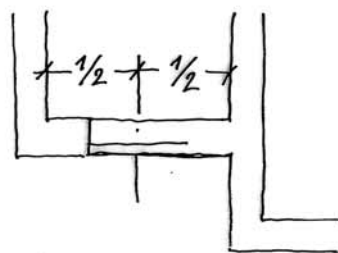

Vídeň – Wittgenstein

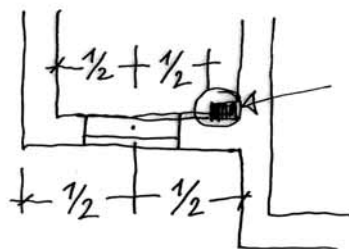
Fanoušci moderní architektury se ve Vídni opájejí nejen Adolfem Loosem, ale také jedním ze zakladatelů moderní architektury Otto Wagnerem, nebo v Opavě narozeným Josephem Olbrichem. Kdo je však již učebnicemi nasycen, zamíří do nenápadného domu, který navrhl pro svou sestru filozof Ludwig Wittgenstein, jehož rodina vlastnila mimo jiné i kladenskou Poldovku. Wittgenstein pochopil, že starost o rozvíjení a správu rodového majetku se moc nepotkává se svěbytným intelektuálním směřováním, které upřednostňoval. Díky tomu se stal nejen jedním z tvůrců moderní filozofie, ale také vyprojektoval úžasně vyláčený prostor (čímž zhmotnil svoji tezi „o čem se nedá mluvit, o tom se má mlčet“) – vyabstrahovaný dům, dnes s názvem Wittgenstein. Objekt je jedním ze skrytých, leč úhelných kamenů ve vývoji stavitelství. Dům měl v 70.–80. letech ustoupit záměru komerční výstavby bytů. Naštěstí dcera bulharského socialistického prezidenta Todora Živkova Ljudmila, která vystudovala historii a dějiny umění, prosadila, aby jej zakoupil bulharský stát a zřídil zde kulturní institut. Za to si Bulharů vážím, stejně jako jejich statečného postoje za druhé světové války, kdy nevydali Hitlerovi své Židy.

Fischer von Erlach

Adolf Loos

Wittgenstein

Pokud vás nepřesvědčí strohost a promyšlenost vnitřní stavby domu, která je vzdáleně podobná Loosovu Raumplanu přiřazením různých velikostí a výšek obytného prostoru rozličným funkcím, zapamatujte si alespoň „poetiku zedního výstupku“. Je to i název stejnojmenné knihy českého architekta Jana Turnovského, který v šedesátých letech emigroval do Vídně a v 80. a 90. letech přednášel na zdejší Fakultě architektury a plánování Technické univerzity. Turnovský popisuje na příkladu tří architektů, s jejichž tvorbou se můžete ve Vídni setkat, přístup ke vzájemnému vztahu fasády a vnitřního prostoru v souvislosti s umístěním okna. Fischer z Erlachu, někdy uváděný jako jeden z inspirátorů postmoderního tvarosloví, umísťuje okno na osu do fasády, přičemž mu nevádí, že díky tloušťce zdí je v interiéru vnímáno asymetricky. Adolf Loos zase upřednostňuje osovost interiéru (jak to můžete vidět na schematické kresbě). Ludwig Wittgenstein splňuje obě symetrie díky jednoduchému, ale promyšlenému zednímu výstupku, jako kdyby nás nabádal, ať si každý postaví svůj vlastní vnitřní zední výstupek – pro symetričnost naší duše, adekvátní souměrnosti našeho těla.

Budapešť

V Budapešti mám podobný pocit jako ve Vídni a především v Bruselu. Chodec v těchto městech potkává neúměrně velké státní budovy, které symbolizují kdysi majestátní monarchii, v případě Belgie koloniální nadvládu nad vzdálenými územími. Dnes však tyto imperiální stavby, zdobené bohatstvím štuků, s rytmizovanými sloupy ukončenými sochařskými alegoriemi velikášství, jsou v současných malých zemích nepatřičné a směšné. Budapešť k tomu přidává příběh Sissi, okouzující manželky Franze Josefa. Od názvu hotelu až po sladký dezert, vše nese jméno Sissi. To je však jen povrchní slupka. Když si vás v tureckých lázních podá svalnatý Herkules-masér, lehounce si s vámi potočí na mokré, mýdlem klzké kamenné desce, a dokonce vám někdy dopřeje veletoč o 360 stupňů, jste odhmotněni. Pak již nestudujete pýchu parlamentu na břehu mocného Dunaje.

Večer pluje lehce. Jídelnímu lístku vůbec nerozumíte, když vtom přistoupí číšník a plynulou češtinou vám dá doporučení. Je to totiž historik, který psal diplomovou práci na téma okupace Československa v roce 1968. Že bychom Kádárovi a maďarským okupantům odpustili? Každopádně se rozpomeneme na kultovní víno Kadarka a taky na Budapešť 70. a 80. let jako na místo trošičku pootevřené kulturní svobodě. Tady jste mohli slyšet Talking Heads a Nazareth a vidět během jednodenního filmového maratonu, proloženého chvilkami spánku, Formanovy *Vlasy*, Coppolovu *Apokalypsu* a další dva u nás zakázané filmy. Usínání v pootevřených vrátkách.